

Sándor Csilla főszerk.

Csodaceruza (Szabó G. Ferenc)

CSODACERUZA BT. 2001–; WWW.CSODACERUZA.COM 2004–

A Magyar Könyvkiadók és Kereskedők Egyesületének jelentései (2006) arról tanúskodnak, hogy a hazai gyermek- és ifjúsági kiadványok a teljes könyvforgalomban meghaladják a 10%-ot. Mindez csupán tízegynéhány olyan kiadónak köszönhető, amely a gyerekkönyvek kiadását tekinti elsődleges feladatának. A tüzetesebb vizsgálat nyomán kirajzolódó kép azonban már korántsem ennyire idilli. Bár a „szabadrablást” követő időszakban az igényesség újra minimális elvárás lett a gyerekkönyvkiadásban, a kereslet jelentős része ma is az olcsó meseválogatások és a Harry Potter-regények aktuális köteteinek irányába mozdul el (Pompor 2008). Némileg árnyalja a képet a gyermekirodalom klasszikusainak jelentékenyebb aránya, de az igényes kortárs gyermekirodalom a népszerűség tekintetében ma sem veheti föl a versenyt az előbbiekkal. Noha viszonylag sokan írnak gyerekkönyveket Magyarországon, a színvonal tekintetében rendkívül nagy szórás tapasztalható. Ennek bizonyosan az lehet az oka, hogy – bár egyre több a kivétel – az írók értékrendje szerint a gyermekirodalom nem tartozik a kellő szakmai tekintélyt kiváltó művek kánonjába. Nem túl gyakran vehet kézbe egy magyar gyerek a kor szellemiségének megfelelő, modern és egyedi gyermekkiadványt. A megfelelő családi háttér, a gondos szülői irányítás, valamint a pedagógusi igyekezet igényes olvasnivalóhoz vezeti el a gyermekeket és az ifjakat. Ám mindez részint keveseknek adatik meg, részint pedig csupán a kevesek által látogatott könyvtárakba szorulva valósul meg. A szóban forgó korosztálynak szánt irodalom így igen nehezen talál utat a fiatalokhoz. Ezt a hatalmas űrt kívánja kitölteni 2001-től immár folyamatosan, feladatkörét tágítva, profilját szélesítve a címben jelölt folyóirat: a *Csodaceruza*.

1. kép

A Csodaceruza 37. számának címlapja

A címválasztás telitalálat, a *csoda* jelzővel előrevetítvén, hogy itt rendkívüliségükkel, ritkaságukkal ámulatba ejtő dolgokról lesz szó; a *ceruza* pedig mint a csodairás eszköze mindenkinek a kezében egyaránt működik, s vele nemcsak írni, hanem rajzolni is lehet. A főszerkesztő a megalakulástól kezdve Sándor Csilla. Művészeti

vezető: Lantos P. István; laptervező: Schüller Rafael; laptördelő, képszerkesztő: a Csodaceruza grafikai stúdiója; grafika, melléklet: Rácz Gabriella; munkatársak: Frey Ágnes, Kudella Magdolna, Tulics Mónika, Menyes Csaba, Soós Sándor, Vass András; kiadja a Csodaceruza Bt.

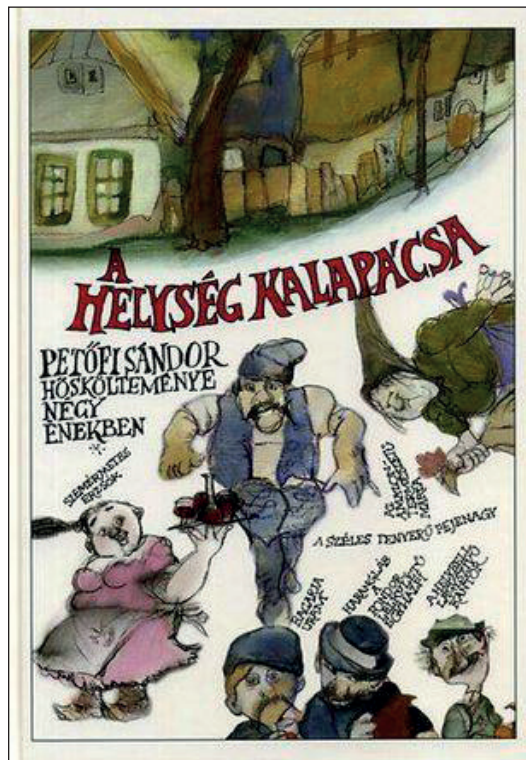
Kinek ír a Csodaceruza? Ezzel a címmel az elsők között látott napvilágot a folyóirat megalakulásáról szóló tudósítás a *Tanítóban* (2001), Boldizsár Ildikó és Sándor Csilla tollából. 2002-ben pedig Bordi Zsuzsanna folyóirat-ismertetése jelent meg a *Mentorban*. A célokat és a célközönséget illetően mindazonáltal a 2003-as főszerkesztői nyilatkozat a legbeszédesebb: „A *Csodaceruza* témája a gyermekirodalom, ezen belül pedig kettős célt tűzött ki maga elé: egyrészt útmutató, kalauz szeretne lenni olyan szülők számára, akik nehezen tudnak eligazodni az új könyvek bő termése közepette [...], másrészt szakmai fórum kívánna lenni a gyermekirodalommal foglalkozó szakemberek számára [...]. Fontosnak tartjuk tehát, hogy ne csak a gyakorló szülő, hanem a szakemberek is magukénak érezzék a folyóiratot” (Sándor 2003).

A folyóirat megalakulása óta eltelt csaknem nyolcévnyi időszokról állítható, hogy a kitűzött célok megvalósultak. A kéthavonta, kétezer példányban, számonként általában huszonnégy színes oldalon megjelenő periodikum szerkesztői csapata éveken át szívós következetességgel munkálkodott azon, hogy a megcélzott olvasói közönség (szülők, pedagógusok, könyvtárosok, könyvesboltosok, könyvkiadók, írók, illusztrátorok, szerkesztők, érdeklődő fiatalok, egyetemisták) elhiggye: a *Csodaceruza* gyermekirodalomról szól ugyan, de felnőttek számára készül. Az abszurd humorú, felnőtteket célzó, a gyermekkönyvek világát idéző illusztrációkkal tarkított folyóirat végül értő-befogadó közegre talált. A folyóirat megalkuvás nélküli objektivitásra törekedve kritikus szemmel követi nyomon a hazai és a külföldi gyermekkönyveket a megjelenésüktől hatásuk kiteljesedéséig, esetleg az olvasói érdektelenség konstatálásáig. A szerkesztőségnek sikerült afféle fórumot létrehoznia, ahol minden olyan információ utat talál a célközönséghez, amely a gyermekek olvasási kedvének javítását szolgálhatja. Ennek ékes bizonyítéka a 2005-ös ünnepi könyvhéten elnyert Aranyalma díj.

A már említett kettős cél jegyében egyfelől szakmai, módszertani jellegű, esetenként tudományos igényű írások, másfelől főként szülőknek szóló, rövidebb, könnyedebb előadásmódú, magazinoktól elvárható cikkek látnak napvilágot az egyes számokban. Mindezek praktikus segítséget nyújthatnak az olvasóvá nevelés folyamatában. Nemcsak ráirányítják a figyelmet a hazai könyvkiálatra, nemcsak föltérképezik a különböző népek gyermekkönyvtermését, hanem konzekvensen érvényesítik a minőség alapfeltételét. Mindemellett folytonos törekvésként tapasztalható annak az igénye, hogy hiteles választ kapjon az olvasó arra a kérdésre, mit miért érdemes elolvasni. Neves szakemberek vitái, vitasorozatai követhetők nyomon egy-egy könyv tartalmi és vizuális esztétikai megítéléséről. Rendszeres gyakorisággal megjelenő könyvismertetések mutatnak rá arra, hogy mitől értékes egy kiadvány, hogyan és milyen területeken fejti ki nevelő és ízlésformáló hatását. Terítékre kerülnek a készségfejlesztés témái (szövegértés, olvasás, beszédértés, beszédfejlesztés; szociális, életviteli kompetenciák stb.). Praktikus ajánlások sorjázna például a célravezető médiahasználathoz, az iskolaválasztáshoz, a tanulási módszerek elsajátításához. Számos cikkben ismeretterjesztő funkció is társul a könyv bemutatásához. Palettájuk igen széles, tematikájuk szerteágazó: a mese, a gyerekvers, a kalandregény hasznosságának kifejtésétől különböző műfaji kategóriák körvonalazásán át a szerzői munkásságok összefoglalójáig terjed. Emellett kifejezetten ismeretterjesztő célzatú, rövid írások is gazdagítják a tudnivalók körét a mikrobiológiától a csillagászatig.

A szakmai, módszertani és tudományos típushoz példaként illeszthető a folyóirat 39. (eleddig utolsó) számában olvasható írás, amely *A pecsenyehattyú és más mesék* címmel jelent meg. A Parti Nagy Lajos író és Banga Ferenc illusztrátor által jegyzett könyvről Fenyő D. György elemzését olvashatjuk. A magazinjellegű típus képviselői pedig szintén e számban: Marianne Poncelet szerzőnek (ford. Tóth Krisztina) és Takács Mari illusztrátornak a *Csodafa* című mesekönyvét ismertető cikk Varga Betti tollából; illetve a *Meseország lakói* című rövid bemutatás (Rigó Bélától) Tótfalusi István, valamint szintén Takács Mari közös verseskötetéről.

A *Csodaceruza* nem csak könyvismertetőket, elemző bemutatásokat, recenziókat, valamint ismeretterjesztő szövegeket ad közre. A főszerkesztő sokszor és sok helyen nyilatkozott arról a szándékról, hogy az újdonság ereje ne korlátozódjék csupán az izgalmas, klasszikus vagy modern, olykor abszurd vagy humoros, de mindenképpen érdekes tematikájú irodalmi alkotásokra. Ugyanolyan fontosságúnak tekintik a képzőművész illusztrátorok munkáit. Így az ismertetések maguk is nagy figyelmet fordítanak e cél megvalósítására, ezenkívül minden eddig megjelent szám helyet biztosít egy könyvillusztrátor bemutatásának. Az utolsó szám ide illő példája a Sajdik Ferenc munkásságáról készült „pillanatfelvétel”. A méltán neves könyvillusztrátor nemrég jelentette meg Petőfi Sándornak *A helység kalapácsa* című művét. Ennek alkalmából Muzsai András készített riportot Sajdik Ferencel. Mellékletként rövid összefoglalót is csatolt a művész eddigi alkotói pályaszakaszairól. Természetesen nem maradtak el a szóban forgó műből választott jellegzetes illusztrációk sem. Mivel a *Csodaceruza* szemmel láthatóan tudatosan tervezi a kiadványok külcsínét, nem meglepő, hogy annak tematikájához hasonlóan szokatlanul színes a nyomdai minősége is.

2. kép

A helység kalapácsa című könyv borítólapja

3.kép

Részlet A helység kalapácsa című kiadványból

A folyóirat számai az említetteken kívül megannyi egyéb funkciót is betöltenek. Részletezésük helyett sorjazzanak itt az önmagukért beszélő címek: *Varga Katalin 80 éves* (37. sz.); *Búcsú Bálint Ágnestől* (uo.); *Hogyan tanítják a regényt az amerikai iskolákban?* (36. sz.); *Milyenek a finnek?* (uo.); *A brémai muzsikások a Csimota papírszínházban* (38. sz.); *Képek krónikása – pályázat* (uo.); *100 éve halt meg Verne Gyula* (16. sz.); *Rigó Béla képzelt riportja Romhányi Józseffel* (13. sz.). Tematikus különszámok: német gyermekirodalom (12. sz.); francia gyermek- és ifjúsági irodalom (10. sz.); svéd, dán, norvég gyermekirodalom (9. sz.).

A véletlenszerűen előállított lajstromból is kivehető, hogy a legfrissebb, legaktuálisabb kiadványok bemutatása mellett a periodika törekvései közé tartozik a híradásokról, eseményekről, rendezvényekről, pályázatokról, díjakról való informálás is. A kéthavonkénti megjelenés miatt mindezek aktualitásukat veszíthetnék, ha nem tartana lépést a szerkesztőség a mindannyiunkat körülvevő vizuális ingerek egymást váltó sokaságával, a változóban lévő olvasási szokásainkkal, s a közelmúltban a piacra hirtelen özönlő vegyes színvonalú gyermekkönyvek áradatával. Ezért vált szükségessé a folyóirat online változatának létrehozása 2004-ben. A csodaceruza.com működése révén eredményesebben vehető föl a verseny a gyermekirodalom gyors változásaival, és reflektálni is frissebben lehet rájuk.

4. kép
A Csodaceruza honlapjának főoldala

Az elektronikus változat megléte óta joggal vetődik föl az olvasóban a kérdés: szükség van-e ezután a papíralapú folyóiratra? A megmaradásnak praktikus okai vannak. A két változat megléte ugyanis lehetőséget kínál a funkciómegosztásra. A weboldal főként a gyors reagálás lehetőségeire fókuszál, és csupán válogatást közöl a folyóirat számaiból. Az elektromos változat eddig nem hozott létre teljes archívumot, ezért tartalmában sem képes helyettesíteni a papírformátumot. Szerencsére! Mindazonáltal bőven kínál olvasnivalót ezúttal a gyermekeknek.

Az eredeti folyóirattal való állandó kontaktus fenntartását a csodaceruza.com *Repertórium*a biztosítja. A Csodaceruza fülre kattintva az *Impresszum*, az *Archívum* és a *Megrendelés* opciók közül választhatunk. A *Repertórium* a nevéből is kiolvasható funkciót betöltve az eddig megjelent folyóiratok összes adata között teremt merőben új rendet, keresztezvén a folyóiratszámok sorrendiségét. A tematikában a következő alcímek olvashatók: 1. *Irodalom* (bibliográfia, díjak, elemzés, gyermekalkotás, írókról és költőkről; ismeretterjesztő irodalom; népek irodalma és antológiák); 2. *Pedagógia, pszichológia, olvasás tanítás*; 3. *Intézmények, programok* (iskolák, kiállítás, konferencia és tanácskozás; könyvkiadók és boltok; könyvtárak, múzeumok és műhelyek, színház, tánc, zene; egyéb programok, verseny és pályázat). A kategóriák pusztá leltárba vétele már jól tükrözi, milyen hihetetlenül széles profilt tudhat magáénak a weblap, de lenyűgöző gazdagságról tanúskodik a szerzők mintegy háromszáz listája, a csaknem száz bemutatott illusztrátor, a harminc-egynéhány

elemzés is. A weboldal fülei egyébként így követik egymást : *A Csodaceruza > Könyvek > Portré > Pályázat > Programok > Gyerekeknek > Díjak > Partnerek > Galéria*. Az elnevezések meglehetősen beszédesek, ám a már bemutatottakon kívül unikális jellegük miatt külön figyelmet érdemelnek az alábbiak: a *Könyvek* opcióban szereplő *Csodaradír*, a *Gyerekeknek* és a *Galéria*.

A *Csodaradír* a *Csodaceruzának* úgyszólván funkcionális inverziójaként kivételesen hasznos, ízlésformáló szerepet tölt be. Találkozhat itt az olvasó rendszertanilag problematikus mesefigurákkal; informálódhat csiricsáre könyvborítóról; eligazítást kaphat a jó ízlés határaitól; kritikát olvashat a szemet bántó tarkaságról; tájékozódhat a giccs természetrajzáról. Egyszóval útbaigazítja a törzsközönséget abban, hogy mely gyermekkönyvek szövege, illusztrációja alkalmatlan arra, hogy fiatalok kezébe kerüljön.

A *Gyerekeknek* menüpontban különböző irodalmi és egyéb műfajok neve jelenik meg: mese, vers, regény, film, képregény, rejtvény. Van itt folytatásos mese, mint például a legutóbbi számban olvasható Péterfy Gergely: *Meg ne próbáld!*; válogatás Kukorelly Endre gyermekverseiből; kedvcsináló filmrészlet a YouTube-ról: *Babar*; műveltségi teszt a *Mi micsoda?* sorozat tematikái alapján.

Mindemellett föltétlenül említést érdemel, hogy a *Pályázat* föltre kattintva az alkotókat és az intézményeket pályaművek beadására buzdító felhívások között első helyen egy külön gyerekeknek szánt rovatot fedezhetünk föl. Itt főként az általános iskolai kreatívabb korosztályt ösztökélik változatos, versenyszerű tevékenységi formákra, például *Országos Versmondó Verseny* (39. sz.); *Meseírók, figyelem!* (uo.); *Findusz volt a vendégem! – rajzpályázat svéd mesehősökről* (uo.); *Pályázat bármely előadó-művészeti ágban: zene, tánc, képző- és iparművészet, előadó-művészet* (uo.) stb.

A *Galéria* mintegy kéttucatnyi képes tudósítást közöl a legkülönbélebb tematikájú gyermekirodalmi rendezvényekről. Álljon itt mutatóként a 2009. február 2-i kínálatból néhány cím: *Áadták az Év Gyermekkönyve díjakat a Könyvfesztiválon*; *Mesék a szemnek című gyermekkönyv-grafikai kiállítás*; *A Mesehotel CD-bemutatója a Petőfi Irodalmi Múzeumban*; *A Népmese Napja – A Magyar Olvasástársaság konferenciája*.

A gyermekirodalmi portál működésének summázataként elmondható, hogy könnyű benne eligazodni, jól szolgálja föl vállalt céljait: sok-sok információval látja el az érdeklődő pedagógusokat, szülőket, gyerekeket. Aki erre a weboldalra klikkel, bizonyos lehet benne, hogy választ kap arra, milyen könyvet adjon gyermeke vagy tanítványa kezébe.

A Csodaceruza Bt. a folyóirat és a weboldal fenntartása mellett jelentős gyermekkultúra-szervező tevékenységet is folytat. Számtalan író-olvasó találkozón vesznek részt a szerkesztők, szakmai konferenciákat szerveznek, mint például a Téli Gyermekirodalmi Fesztivál vagy a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál, hogy csak a legközismertebbeket említsük. 2003-ban a Csodaceruza megalapította a Körtemuzsika díjat, amelyben az a szerző részesülhet, akinek a könyvére a legtöbb gyermekszavazat érkezik az adott évben. Az említetteken kívül újabban könyvkiadással is gazdagítja tevékenységi körét. Eddig három könyvet sikerült megjelentetnie: 1. Kiss Ottó – Baranyai András: *Szerintem mindenki maradjon otthon vasárnap délután* (2006) – IBBY-díjat kapott 2007-ben (IBBY= International Board on Books for Young People = Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsának Magyar Egyesülete); 2. Kárpáti Tibor: *Csókolom, pókmajom!* (2007); 3. Békés Pál – Szabó Levente: *Lomtalanítás a Fehérlófia utcában* (2007).

Összességében kijelenthetjük, hogy a Csodaceruza Bt. bemutatott vállalkozásai figyelemre méltóak. Jól szolgálják az olvasóvá nevelés ügyét. A szakmai igényesség, a kiegyensúlyozott színvonal vélhetően előbb-utóbb a jelenleginél is nagyobb népszerűséget eredményez. Csak remélni lehet, hogy ezen ismertetés akárha parányi mértékben is, de hozzájárul a kívánatos sikerhez.

Irodalom

Boldizsár Ildikó – Sándor Csilla 2001. Kinek ír a Csodaceruza? *Tanító* 8: 7.

Bordi Zsuzsanna 2002. Csodaceruza. *Mentor* 2: 4.

Kele Csilla 2005. Alternatív könyvmolyképző. Debrecen *Online*. <http://www.deol.main.php?c=5291> (2009. január 24.)

Pompor Zoltán 2008. Könyvhéten innen, Bolognán túl – A hazai gyermekkönyvkiadás trendjei. *Könyvhét* – könyv, kultúra, irodalom. <http://209.85.129.132/search?q=cache:89j9FBCWBXgJ:www.konyv7.hu/index.php> (2009. január 24.)

Sándor Csilla 2003. Csodaceruza. *Könyv és nevelés*. 4: 82–5. <http://www.opkm.hu/konyvesneveles/2003/4/17Sandor%20Csilla.html>

Szöllősi Adrienne – Sándor Csilla 2004. Komoly gyerekségek – Sándor Csillával, a Csodaceruza című folyóirat főszerkesztőjével Szöllősi Adrienne beszélget. *Szépirodalmi Figyelő*. Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat. 1: 73–6.

Szabó G., Ferenc: Sándor Csilla főszerk. Csodaceruza

Az írás szerzőjéről

Szabó G. Ferenc

Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, Magyarország

szabof[kukac]nyf.hu